

Bruxelles, 25. lipnja 2026.
(OR. en)

11024/26

ECOFIN 893
RELEX 882
NIS 1
MED 32
COEST 506
ECB
EIB

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	23. lipnja 2026.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2026) 294 final
Predmet:	IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU o provedbi programa makrofinancijske pomoći trećim zemljama u 2025.

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2026) 294 final.

Priloženo: COM(2026) 294 final

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 23.6.2026.
COM(2026) 294 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU
o provedbi programa makrofinancijske pomoći trećim zemljama u 2025.

{SWD(2026) 160 final}

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. PROGRAMI MAKROFINANCIJSKE POMOĆI U 2025.	3
2.1. Istočno susjedstvo	3
• Ukrajina	3
2.2. Južno susjedstvo	5
• Egipat.....	5
• Jordan.....	6
2.3. Zapadni Balkan	8
• Sjeverna Makedonija	8
3. PRAVILNO KORIŠTENJE SREDSTAVA MAKROFINANCIJSKE POMOĆI: OPERATIVNE PROCJENE I EX POST EVALUACIJE.....	9
3.1. Operativne procjene	9
3.2. Evaluacije	11
4. OPĆI RAZVOJ INSTRUMENTA MAKROFINANCIJSKE POMOĆI	12
4.1 Funkcioniranje instrumenta makrofinancijske pomoći	12
4.2 Makrofinancijska pomoć u višegodišnjem financijskom okviru za razdoblje 2021. – 2027.	13
4.3 Makrofinancijska pomoć iz prijedloga Komisije za sljedeći višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2028. – 2034.	14
5 POGLED U BUDUĆNOST – PROGRAMI MAKROFINANCIJSKE POMOĆI I PRORAČUNSKO STANJE U 2026.....	14

Tablica 1: Preuzete obveze i isplate bespovratnih sredstava u okviru makrofinancijske pomoći te isplate zajmova u okviru makrofinancijske pomoći u razdoblju 2023. – 2026. (u EUR) 17

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o provedbi programa makrofinancijske pomoći trećim zemljama u 2025.¹

1. UVOD

Makrofinancijska pomoć financijski je instrument EU-a² namijenjen partnerskim zemljama koje imaju poteškoća s platnom bilancom. Uvedena je 1990. i otad doprinosi poboljšanju makroekonomske i financijske stabilnosti u susjednim ili obližnjim zemljama EU-a, uključujući zemlje kandidatkinje, te potiče provedbu strukturnih reformi u njima. Pruža se ovisno o postojanju nepreventivnog aranžmana s Međunarodnim monetarnim fondom (MMF). Za programe makrofinancijske pomoći potrebno je ispuniti i politički preduvjet, koji se odnosi na poštovanje ljudskih prava i učinkovitih demokratskih mehanizama, uključujući višestranački parlamentarni sustav i vladavinu prava, u skladu s načelima i ciljevima vanjskog djelovanja Unije iz članka 21. stavka 1. UEU-a.

Makrofinancijska pomoć predviđena je za ublažavanje neposrednog pritiska na vanjsko financiranje i potporu u otklanjanju temeljnih uzroka poteškoća s platnom bilancom. Uz pravodobnu i ciljanu financijsku pomoć zemlje korisnice mogu povećati fiskalne mogućnosti, poboljšati održivost duga i pokrenuti potrebne reforme. Programi makrofinancijske pomoći mogu ublažiti negativne učinke na gospodarstvo i društvo jer olakšavaju makroekonomsku prilagodbu, što znači da partnerske zemlje imaju dovoljno vremena za otklanjanje glavnih uzroka krize platne bilance.

Makrofinancijska pomoć uglavnom se pruža u obliku dugoročnih zajmova uz povoljne uvjete, ali u programima se prema potrebi mogu kombinirati zajmovi i bespovratna sredstva. Zajmovi u okviru makrofinancijske pomoći financiraju se na temelju diversificirane strategije financiranja EU-a, pri čemu Komisija izdaje jedinstvene obveznice EU-a i usmjerava prihode u središnji skup sredstava iz kojeg se financiraju razni programi politike EU-a, uključujući makrofinancijsku pomoć. Bespovratna sredstva u okviru makrofinancijske pomoći financiraju se izravno iz proračuna EU-a.

Makrofinancijska pomoć obično se dodjeljuje u obrocima, i to ako su ispunjeni uvjeti ekonomske politike koji su jasno definirani i dogovoreni s partnerskom zemljom. Makrofinancijska pomoć dopunjuje redovnu pomoć EU-a za suradnju, a doprinosi i postizanju širih ciljeva EU-a u području očuvanja stabilnosti, poticanja blagostanja i promicanja vrijednosti EU-a izvan njegovih granica. To potkrepljuje nekoliko neovisnih *ex post* evaluacija programa makrofinancijske pomoći³ i metaevaluacija iz 2023. kojom su

¹ Izvješće se temelji na podacima dostavljenima do travnja 2026.

² Pravna je osnova makrofinancijske pomoći trećim zemljama koje nisu zemlje u razvoju članak 212. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Članak 213. UFEU-a može poslužiti kao pravna osnova kad trećoj zemlji treba žurna financijska pomoć.

³ Sve *ex post* evaluacije dostupne su na internetskim stranicama Komisije: https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_hr.

obuhvaćeni svi programi makrofinancijske pomoći ocijenjeni u razdoblju od 2010. do 2020.⁴

U 2025. dosljedno se pokazalo da instrument makrofinancijske pomoći omogućuje brz i učinkovit odgovor na iznimne okolnosti, a zadržan je i njegov temeljni cilj očuvanja makroekonomske stabilnosti i promicanja strukturnih reformi. Ukrajini je EU isplatio zajmove u okviru makrofinancijske pomoći u iznosu od 18,1 milijarde EUR na temelju inicijative skupine G-7 za zajmove Ukrajini iz ubrzanja izvanrednih prihoda⁵. Unatoč posebnim značajkama, kao i u prethodnim programima makrofinancijske pomoći, svrha je te potpore bila odgovoriti na hitne potrebe te zemlje za financiranjem i doprinijeti njezinoj gospodarskoj otpornosti u kontekstu kontinuiranih ruskih napada koji su prouzročili veliku štetu na ukrajinskoj kritičnoj infrastrukturi i znatne makroekonomske posljedice. Isto tako, programi makrofinancijske pomoći Egiptu i Jordanu pomogli su u stabilizaciji njihovih gospodarstava u sve zahtjevnijim okolnostima koje proizlaze iz složene i nestabilne situacije na Bliskom istoku i potrebe za bržim provođenjem važnih strukturnih reformi.

Godišnje izvješće o makrofinancijskoj pomoći za 2025. izrađeno je u skladu s Komisijinim obvezama izvješćivanja utvrđenima u pravu EU-a. Priložen mu je radni dokument službi Komisije koji sadržava detaljniju ocjenu provedbe pojedinih programa makrofinancijske pomoći.

2. PROGRAMI MAKROFINANCIJSKE POMOĆI U 2025.

EU je 2025. pružio makrofinancijsku pomoć Ukrajini, Egiptu i Jordanu.

Zbog nastavka agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine ta je zemlja i dalje najveći primatelj makrofinancijske pomoći, s 18,1 milijardom EUR isplaćenom tijekom godine u okviru inicijative skupine G-7 za zajmove iz ubrzanja izvanrednih prihoda kojom su osigurani zajmovi u ukupnom iznosu od 45 milijardi EUR koji će se otplatiti iz izvanrednih prihoda ostvarenih od imobilizirane ruske državne imovine. Kad je riječ o južnom susjedstvu, suzakonodavci su u lipnju 2025. odobrili program makrofinancijske pomoći Egiptu u iznosu od 4 milijarde EUR, od čega je 1 milijarda EUR isplaćena u siječnju 2026. Osim toga, suzakonodavci su u travnju 2025. odobrili program makrofinancijske pomoći Jordanu u iznosu od 500 milijuna EUR, od čega je 250 milijuna EUR isplaćeno u rujnu 2025. Komisija je u kolovožu 2025. predložila dodatni program makrofinancijske pomoći Jordanu u iznosu od 500 milijuna EUR. Naposljetku, na zapadnom Balkanu nije ostvaren daljnji napredak u pogledu tekućeg programa makrofinancijske pomoći Sjevernoj Makedoniji u iznosu od 100 milijuna EUR.

2.1. Istočno susjedstvo

- **Ukrajina**

Iako je od početka potpune ruske invazije 2022. Ukrajina pretrpjela teška razaranja ljudskog i fizičkog kapitala, njezino gospodarstvo i dalje pokazuje iznimnu otpornost

⁴ Radni dokument službi Komisije, Evaluacija makrofinancijske pomoći pružene trećim zemljama (Metaevaluacija programa makrofinancijske pomoći provedenih od 2010. do 2020.), SWD(2023) 16.

⁵ Uredba (EU) 2024/2773 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 2024. o uspostavi Mehanizma suradnje za zajmove Ukrajini i pružanju izvanredne makrofinancijske pomoći Ukrajini, SL L, 2024/2773, 28.10.2024.

unatoč primjetnom usporavanju rasta posljednjih tromjesečja. Nakon povećanja od 3,5 % u 2024., rast realnog BDP-a 2025. oslabio je na 1,8 % zbog pojačanih napada na energetske infrastrukturu, nedostatka radne snage i stalnih ograničenja kapaciteta. Gospodarstvo i dalje u velikoj mjeri ovisi o funkcioniranju izvoznih koridora preko Crnog mora i Dunava, kao i o kontinuiranoj međunarodnoj financijskoj pomoći, uključujući pomoć EU-a u okviru programa makrofinancijske pomoći iz ubrzanja izvanrednih prihoda i Instrumenta za Ukrajinu. Inflacija se početkom 2025. ubrzano povećala zbog poremećaja u opskrbi energijom, pritiska na cijene hrane i znatnog rasta plaća, ali se otad znatno smanjila i u siječnju 2026. dosegla 7,4 %. Razlog je dijelom stroga monetarna politika Narodne banke Ukrajine tijekom 2025., koja je ublažena tek nedavno kad je službena kamatna stopa u siječnju 2026. snižena na 15 %. Inozemna pozicija i dalje je nestabilna, a deficit tekućeg računa znatan i procjenjuje se na 14,5 % BDP-a u 2025., što je posljedica velike potražnje za uvozom povezane s obrambenim potrebama, energijom i obnovom te postupnog smanjenja financiranja bespovratnim sredstvima. Javne financije i dalje su pod velikim pritiskom, pri čemu deficit državnog proračuna iznosi 19,5 % BDP-a, a takva situacija proizlazi iz trajne potrošnje povezane s ratnim uvjetima i potreba za obnovom te je prisutna unatoč novim poreznim mjerama za povećanje prihoda. Bankarski sektor zasad je stabilan i dobro kapitaliziran zahvaljujući razboritoj regulaciji i snažnoj likvidnosti unatoč iznimno zahtjevnom operativnom okruženju. Budući gospodarski izgledi i dalje su vrlo neizvjesni i ograničeni zbog kontinuiranog uništavanja energetske i proizvodne infrastrukture, nedostatka radne snage i nepredvidljivog tijeka rata. U tom kontekstu kontinuirana i predvidljiva međunarodna financijska pomoć i dalje je ključna za očuvanje makroekonomske stabilnosti Ukrajine i pružanje potpore toj zemlji kako bi se nastavila odupirati agresivnom ratu koji Rusija vodi protiv nje.

I uz uzastopnu provedbu programa makrofinancijske pomoći, u okviru kojih je isplaćeno ukupno 25,2 milijarde EUR od početka potpunog agresivnog rata Rusije do kraja 2023., javne financije Ukrajine zbog rata su pod snažnim pritiskom. Zbog toga je 2025. bilo potrebno dodatno financiranje kako bi se riješio problem manjka financijskih sredstava u toj zemlji.

U tom su se kontekstu čelnici zemalja skupine G-7 na sastanku na vrhu u Apuliji (Italija) u lipnju 2024. obvezali Ukrajini omogućiti zajmove iz ubrzanja izvanrednih prihoda u iznosu od 45 milijardi EUR, koji će se otplatiti iz budućih izvanrednih prihoda ostvarenih od imobilizirane ruske državne imovine koja se drži u EU-u i drugim relevantnim jurisdikcijama. Na temelju te obveze Europski parlament i Vijeće donijeli su 24. listopada 2024. Uredbu (EU) 2024/2773, koja je stupila na snagu 29. listopada 2024. Nakon potvrde doprinosa partnera iz skupine G-7 na sastanku ministara financija skupine G-7 održanom 25. listopada 2024. EU je potvrdio da će Ukrajini isplatiti zajmove u okviru makrofinancijske pomoći u iznosu od 18,1 milijarde EUR u jednokratnom obroku. Komisija je 18. prosinca 2024. donijela Odluku o odobravanju isplate jedinog obroka nakon što je ocijenila da su ispunjeni uvjeti politike povezani s tim obrokom⁶. Ti su se uvjeti odnosili na važna područja reformi, uključujući makrofinancijsku stabilnost,

⁶ Za zajam u okviru makrofinancijske pomoći iz ubrzanja izvanrednih prihoda osiguran je prostor u proračunu EU-a. S obzirom na razdoblje u kojem je postojao raspoloživi prostor u proračunu, odluka o isplati jedinog obroka morala je biti donesena do 24. prosinca 2024. kako bi se za zajam moglo izdati to jamstvo.

poduzeća u državnom vlasništvu, javnu upravu, energetiku, vladavinu prava i borbu protiv korupcije te obranu. Osmišljena su kao prijelazni koraci prema provedbi širih mjera u okviru Ukrajinskog plana.

Puni iznos makrofinancijske pomoći isplaćen je 2025. u tranšama, a početna isplata u siječnju iznosila je 3 milijarde EUR. Zbog te isplate dijela sredstava na početku razdoblja u veljači nije izvršena nijedna isplata. Nakon toga isplate su se vršile prema stabilnom rasporedu, u tranšama od 1 milijarde EUR u razdoblju od ožujka do rujna 2025. Zbog sve intenzivnijih sukoba na prvoj liniji potrebe Ukrajine za vojnim financiranjem u četvrtom tromjesečju 2025. premašile su prethodne procjene. Zahvaljujući fleksibilnom rasporedu isplata tranša u iznosu od 6,1 milijarde EUR, izvorno planirana za prosinac 2025., isplaćena je na početku razdoblja i dopunila je redovite isplate za listopad i studeni 2025. Stoga su isplate u listopadu 2025. iznosile 4 milijarde EUR, a u studenom 2025. 4,1 milijardu EUR.

Tijekom godine je u okviru evaluacija koje kontinuirano provode službe Komisije i Europska služba za vanjsko djelovanje ocijenjeno da je politički preduvjet ispunjen. Međutim, događaji u srpnju 2025. koji su utjecali na institucionalni okvir kojim se uređuje neovisnost tijela za borbu protiv korupcije, osobito Nacionalnog ureda Ukrajine za borbu protiv korupcije (NABU) i Posebnog ureda javnog tužitelja za borbu protiv korupcije (SAPO), izazvali su zabrinutost; smatrali su se potencijalno velikim korakom unatrag u zaštiti autonomije važnih institucija za borbu protiv korupcije. Komisija je blisko surađivala s ukrajinskim nadležnim tijelima kako bi preokrenula situaciju, ponovno uspostavila neovisnost NABU-a i SAPO-a te osigurala da se svi rizici za neovisnost institucija na odgovarajući način otklone prije ijedne isplate u okviru programa makrofinancijske pomoći (pri čemu su isplate obustavljene dok se situacija ne riješi).

Osim toga, Ukrajina je pozitivno ocijenjena u nekoliko preispitivanja u okviru MMF-ova proširenog instrumenta za financiranje iz 2023., čime je istaknuta njezina trajna predanost provedbi reformi unatoč iznimno zahtjevnim okolnostima.

2.2. Južno susjedstvo

- **Egipat**

Egipat se početkom ovog desetljeća suočio sa zahtjevnim makroekonomskim uvjetima zbog niza vanjskih šokova, kao što su pandemija bolesti COVID-19, rat u Gazi i napadi na brodove u Crvenom moru. Spor napredak u gospodarskim reformama doveo je do neizvjesnosti i odvratio strana ulaganja. Rast realnog BDP-a Egipta u fiskalnoj godini koja je trajala od srpnja 2024. do lipnja 2025. (fiskalna godina 2024./2025.) dosegnuo je 4,4 %, a u drugoj polovini 2025. dodatno se ubrzao te je iznosio 5,3 % u odnosu na prethodnu godinu. Zahvaljujući napretku u upravljanju makroekonomskim politikama, učinku liberalizacije deviznog tečaja provedene 2024. i određenim poboljšanjima poslovnog okruženja stanje se počelo poboljšavati. Rast su najviše potaknula privatna potrošnja i privatna ulaganja, dok se broj javnih ulaganja smanjio. Doprinos neto izvoza robe i usluga ostao je negativan. Stopa nezaposlenosti smanjila se na 6,2 % u četvrtom tromjesečju 2025. sa 6,4 % prethodne godine. Inflacija se u drugoj polovini 2025. stabilizirala na oko 12 %, što je smanjenje u odnosu na 28,5 % u 2024. Deficit opće države

u fiskalnoj godini 2024./2025. iznosio je 7,2 % BDP-a, a kamate na državni dug premašile su 10 % BDP-a. Javni dug smanjio se na 84 % BDP-a. Deficit tekućeg računa smanjio se na 4,2 % BDP-a u fiskalnoj godini 2024./2025., pri čemu su povećanje doznaka od rada u inozemstvu i prihodi od turizma djelomično nadoknadili sve veći deficit trgovine robom. Izravna strana ulaganja u fiskalnoj godini 2024./2025. iznosila su 3,3 % BDP-a. Neto devizne pričuve središnje banke dosegnule su 53 milijarde USD krajem travnja 2026., što odgovara šestomjesečnom uvozu robe i usluga i predstavlja povećanje u odnosu na prethodnu godinu, kad su iznosile 48,1 milijardu USD. Međutim, s obzirom na ovisnost o uvezenoj nafti i plinu, turizmu i doznakama Egipat je i dalje osjetljiv na vanjske šokove, kao što je nedavni sukob na Bliskom istoku, čak ako zbog provedenih reformi ta zemlja bude spremnija na njih nego za vrijeme prethodne energetske krize.

U ožujku 2024. EU i Egipat sklopili su strateško i sveobuhvatno partnerstvo za zajedničko blagostanje, stabilnost i sigurnost, koje se oslanja na financijski paket u iznosu do 7,4 milijarde EUR u obliku kratkoročne i dugoročne potpore. S obzirom na tešku gospodarsku i financijsku situaciju u Egiptu i njegovu važnu stabilizacijsku ulogu u sve nepredvidljivijoj regiji Komisija je predložila da se Egiptu odobre dva programa makrofinancijske pomoći u ukupnom iznosu do 5 milijardi EUR podijeljena na (i) kratkoročni program makrofinancijske pomoći u iznosu od 1 milijarde EUR i (ii) redovni program makrofinancijske pomoći u iznosu do 4 milijarde EUR. Vijeće je u travnju 2024.⁷ odobrilo kratkoročnu makrofinancijsku pomoć u iznosu od 1 milijarde EUR, koja je u cijelosti isplaćena u jednom obroku u prosincu 2024.

Europski parlament i Vijeće odobrili su u lipnju 2025. redovni program u iznosu od 4 milijarde EUR⁸. Memorandum o razumijevanju, koji je razmatrao Odbor država članica, potpisan je u srpnju 2025. Prvi obrok u iznosu od 1 milijarde EUR isplaćen je u siječnju 2026. nakon pozitivne ocjene provedbe 13 mjera politike povezanih s prvim obrokom (koje su namijenjene jačanju javnih financija, poboljšanju socijalne zaštite i politika tržišta rada, jačanju konkurentnosti i poslovnog okruženja te poticanju zelene tranzicije), napretka Egipta u provedbi konkretnih i vjerodostojnih koraka potrebnih za ispunjavanje političkog preduvjeta te uspješnog nastavka provedbe programa MMF-a. Isplata drugog i trećeg obroka makrofinancijske pomoći, svakog u iznosu od 1,5 milijardi EUR, također je planirana za 2026., nakon što se ocijeni da su uvjeti ispunjeni.

Izvršni odbor dovršio je u ožujku 2025. četvrto preispitivanje u okviru MMF-ova proširenog instrumenta za financiranje u iznosu od 8 milijardi USD. Zbog kašnjenja u provedbi politika peto preispitivanje provedeno je zajedno sa šestim preispitivanjem u prosincu 2025. Izvršni odbor MMF-a odobrio ga je u veljači 2026. Program MMF-a istječe u prosincu 2026.

- **Jordan**

Gospodarstvo i izgledi Jordana i dalje su ugroženi zbog stalnih nesigurnosti u regiji, no makroekonomski rezultati te zemlje pokazuju otpornost. Rast realnog BDP-a Jordana ubrzao se i dosegao je 2,7 % u razdoblju od prvog do trećeg tromjesečja 2025., što je

⁷ Odluka Vijeća (EU) 2024/1144 od 12. travnja 2024. o pružanju kratkoročne makrofinancijske pomoći Arapskoj Republici Egiptu, SL L, 2024/1144, 15.4.2024.

⁸ Odluka (EU) 2025/1267 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2025. o pružanju makrofinancijske pomoći Arapskoj Republici Egiptu, SL L, 2025/1267, 27.6.2025.

povećanje u odnosu na 2,4 % u istom razdoblju 2024. U 2025. zabilježen je opći rast koji proizlazi iz kontinuiranih poboljšanja u poljoprivredi, proizvodnji i uslugama prijevoza, no rudarstvo je zabilježilo blagi pad. Poremećaji u zračnom prometu povezani s izraženim napetostima u regiji tijekom ljeta bili su kratkotrajni i čini se da su imali ograničene posljedice na turizam i trgovinu. Prosječna inflacija 2025. iznosila je 1,8 %. U rujnu 2025. Središnja banka Jordana prvi je put od prosinca 2024. smanjila službenu kamatnu stopu za 25 baznih bodova, na 6,25 %, što je uglavnom u skladu s ublažavanjem monetarne politike SAD-a s obzirom na to da je dinar vezan uz američki dolar.

Deficit tekućeg računa smanjio se u prvoj polovini 2025. na 7,4 % BDP-a s 8,3 % BDP-a prethodne godine. To je poboljšanje potaknuo snažniji izvoz robe i usluga, koji je i više nego nadoknadio rast uvoza. Trgovina robom zabilježila je deficit od 25,7 % BDP-a, koji je djelomično ublažen znatnim prihodima od turizma. Izravna strana ulaganja povećala su se na 4,0 % BDP-a u prvoj polovini 2025. (u odnosu na 3,1 % BDP-a u 2024.). Bruto devizne pričuve Središnje banke Jordana ostale su na visokoj razini te su krajem studenog 2025. iznosile 24,6 milijardi USD, što odgovara oko 8,8 mjeseci uvoza robe i usluga. Predviđa se da će se ukupni deficit opće države smanjiti s oko 5,3 % BDP-a u 2025. na oko 4,8 % BDP-a u 2026. (4,3 % BDP-a u 2027.), u skladu s očekivanom kontinuiranom mobilizacijom prihoda i razboritim rashodima. Javni dug i dug osiguran državnim jamstvima krajem 2025 i dalje su bili povišeni i iznosili su 108,6 % BDP-a (83,4 % BDP-a bez duga Zavoda za socijalnu sigurnost), pri čemu je vanjski dug iznosio 42,2 % BDP-a. Agencije za kreditni rejting i 2025. su dodijelile Jordanu špekulativni kreditni rejting.

Izbijanje rata u Gazi u listopadu 2023. dovelo je do znatnih štetnih učinaka, što je povećalo pritisak na sigurnost Jordana i stavilo na kušnju njegovu gospodarsku otpornost. U tom su kontekstu jordanska nadležna tijela u listopadu 2023. zatražila novi program makrofinancijske pomoći. Suzakonodavci su u travnju 2025. odobrili četvrti program makrofinancijske pomoći u iznosu od 500 milijuna EUR u zajmovima⁹, a prva isplata u iznosu od 250 milijuna EUR uslijedila je u rujnu 2025. Prva isplata ovisila je o ispunjenju preduvjeta, tj. političkog preduvjeta i zadovoljavajućih rezultata u okviru programa MMF-a. Financiranje na početku razdoblja bilo je pojačano kako bi se Jordanu pomoglo da odgovori na hitne potrebe za vanjskim financiranjem u kontekstu povećane nestabilnosti u regiji, a djelomično i kako bi se kompenziralo neuobičajeno dugo trajanje razdoblja od podnošenja zahtjeva u listopadu 2023. do odobrenja u travnju 2025. To dugo trajanje djelomično je bilo povezano s izborima za Europski parlament 2024. i narednim postupkom konstituiranja.

Isplata preostalih obroka u iznosu od 150 milijuna EUR i 100 milijuna EUR predviđena je za 2026. i 2027., ovisno o ispunjenju preduvjeta i uvjeta politike dogovorenih u memorandumu o razumijevanju, čiji je glavni cilj jačanje javnih financija, poboljšanje upravljanja i borbe protiv korupcije, poboljšanje socijalne zaštite i politika tržišta rada te poticanje zelene tranzicije i dinamičnijeg poslovnog okruženja.

⁹ Odluka (EU) 2025/793 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. travnja 2025. o pružanju makrofinancijske pomoći Hašemitskoj Kraljevini Jordanu, SL L, 2025/793, 22.4.2025.

Bliski odnos Jordana s MMF-om temelji se na četverogodišnjem proširenom instrumentu za financiranje odobrenom u siječnju 2024. u okviru kojeg se stavlja na raspolaganje ukupni iznos od oko 1,3 milijarde USD i Instrumentu za otpornost i održivost odobrenom u lipnju 2025. u okviru kojeg se stavlja na raspolaganje iznos od oko 700 milijuna USD. Najnovije preispitivanje u okviru ta dva instrumenta provedeno je u travnju 2026., kad je MMF s nadležnim tijelima postigao dogovor na tehničkoj razini, pri čemu je istaknuta visoka razina uspješnosti programa unatoč sve zahtjevnijem vanjskom okruženju zbog najnovijeg rata na Bliskom istoku. MMF je ocijenio da su fiskalni rezultati Jordana i dalje u skladu s ciljnim vrijednostima programa, čemu doprinose stabilna naplata prihoda i razborita tekuća potrošnja. Nadležna tijela na temelju srednjoročne strategije za prihode i napretka postignutog u području javnih financija intenzivno rade na provedbi postupne fiskalne konsolidacije kako bi se smanjio udio javnog duga te zadržao prostor za osnovne rashode za socijalna i javna ulaganja.

S obzirom na zahtjevu gospodarsku situaciju i znatne neispunjene potrebe za financiranjem Jordan je u siječnju 2025. zatražio dodatni peti program makrofinancijske pomoći u iznosu od 500 milijuna EUR. U zahtjevu se upućuje na pogoršanje gospodarskog i političkog okruženja zbog pojačanih previranja u regiji tijekom 2024. u već neizvjesnom globalnom kontekstu. Suzakonodavci su odobrili novi program u siječnju 2026.¹⁰, a isplate su planirane za razdoblje 2026. i 2027. usporedno s četvrtim programom makrofinancijske pomoći. U tijeku su pregovori o memorandumu o razumijevanju. Četvrti i peti program makrofinancijske pomoći dio su širokog okvira strateškog i sveobuhvatnog partnerstva EU-a i Jordana sklopljenog u siječnju 2025.

2.3. Zapadni Balkan

- **Sjeverna Makedonija**

Rast BDP-a ubrzao se te se s 3 % u 2024. povećao na 3,5 % u 2025., uglavnom zbog ulaganja do kojih je došlo jer su se radovi na projektima javnih cesta intenzivirali. Povećala su se i privatna ulaganja zahvaljujući zajmovima koje subvencionira država. Rast potrošnje na razini kućanstava ostao je jednak kao i prethodne godine (2,2 %), a temeljio se na rastu realnog raspoloživog dohotka zbog povećanja mirovina i plaća u kontekstu privremenog ublažavanja inflacije te na snažnoj kreditnoj ekspanziji. Rastu je dodatno doprinijela javna potrošnja (+5,3 %), čije povećanje uglavnom proizlazi iz znatnog povećanja plaća u javnom sektoru. Izvoz se 2025. oporavio (+6,1 %), nakon što se 2024. realno smanjio. Međutim, s obzirom na to da ulaganja i izvozna proizvodnja uvelike ovise o uvezenim sirovinama, godišnje povećanje uvoza bilo je znatnije (+6,8 %). Ukupno gledano, doprinos neto izvoza rastu BDP-a ostao je negativan. Prosječna godišnja inflacija potrošačkih cijena ubrzano se povećala na 4,1 % u 2025. s 3,5 % u 2024., i to zbog povećanja cijena hrane unatoč vladinim privremenim mjerama za njihovu kontrolu, a na domaćem tržištu zbog povećanja troškova za plaće, što je utjecalo na cijene usluga. Središnja banka nastavila je voditi opreznu politiku u okviru koje je povećala obvezne pričuve i ojačala svoje makrobonitetne instrumente. U prosincu 2025. prilagodila je svoj

¹⁰ Odluka (EU) 2026/188 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. siječnja 2026. o pružanju makrofinancijske pomoći Hašemitskoj Kraljevini Jordanu, SL L, 2026/188, 23.1.2026.

okvir monetarne politike kako bi poboljšala upravljanje likvidnošću i prijenos politika. Deficit tekućeg računa povećao se 2025. za 2,1 postotni bod u odnosu na prethodnu godinu te je iznosio 4,3 % BDP-a, uglavnom zbog manjeg suficita sekundarnog dohotka i bilance usluga. Neto priljevi izravnih stranih ulaganja smanjili su se s iznimno visoke razine u 2024. (6,6 %) na 2,2 % BDP-a u 2025. zbog velikih odljeva u okviru zajmova među poduzećima, a ne zbog smanjenja greenfield ulaganja. Fiskalna politika ostala je ekspanzivna. Deficit opće države smanjio se na godišnjoj razini za 0,5 postotnih bodova na 4 % BDP-a u 2025., što je i bio cilj vlade. Srednjoročnim proračunskim rebalansom smanjeni su kapitalni izdaci za financiranje novih obveza potrošnje, posebno za plaće i mirovine u javnom sektoru. Krajem 2025. razina javnog duga Sjeverne Makedonije bila je za oko 10 postotnih bodova viša od razine prije pandemije (2019.), odnosno iznosila je 59,6 % BDP-a, pri čemu je dug opće države u tom razdoblju porastao za 11,3 postotna boda na 51,8 %.

Komisija je u veljači 2023. donijela prijedlog o pružanju makrofinancijske pomoći Sjevernoj Makedoniji u iznosu do 100 milijuna EUR u zajmovima koji se trebaju isplatiti u dva jednaka obroka. Suzakonodavci su odobrili program u srpnju 2023.¹¹, a Komisija i sjevernomakedonska nadležna tijela potpisali su memorandum o razumijevanju u siječnju 2024. Memorandum o razumijevanju sadržava 20 uvjeta politike (od kojih se osam odnosi na prvi obrok) u područjima javnih financija, poslovnog okruženja, obrazovanja i tržišta rada, energetike, pravosuđa, dobre uprave i borbe protiv korupcije. Komisija je prvi obrok u iznosu od 50 milijuna EUR isplatila u travnju 2024. nakon što je ocijenila da su ispunjeni svi povezani uvjeti.

Drugi obrok u iznosu od 50 milijuna EUR dosad nije isplaćen jer nadležna tijela nisu zatražila sredstva te stoga nisu dostavila izjavu o ispunjenju obveza za provedbu reformi politika povezanih s tim obrokom. Nakon isteka valjanosti dogovora o preventivnoj i likvidnosnoj liniji s MMF-om u studenom 2024. Sjeverna Makedonija nije postigla dogovor o novom programu isplate s MMF-om, što je jedan od preduvjeta za isplatu obroka makrofinancijske pomoći. Razdoblje raspoloživosti programa makrofinancijske pomoći završava u kolovozu 2026.

3. PRAVILNO KORIŠTENJE SREDSTAVA MAKROFINANCIJSKE POMOĆI: OPERATIVNE PROCJENE I EX POST EVALUACIJE

3.1. Operativne procjene

U skladu sa zahtjevima Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509¹² („Financijska uredba”) Komisija uz pomoć vanjskih savjetnika provodi operativne procjene kako bi dobila razumno jamstvo funkcioniranja administrativnih postupaka i financijskih kanala u zemljama korisnicama.

¹¹ Odluka (EU) 2023/1461 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2023. o pružanju makrofinancijske pomoći Republici Sjevernoj Makedoniji, SL L 180, 17.7.2023., str. 1.

¹² Uredba (EU, Euratom) 2024/2509 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. rujna 2024. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije, SL L, 2024/2509, 26.9.2024.

Operativne procjene odnose se na sustave upravljanja javnim financijama, a posebno na ustroj institucija i postupke koje provode ministarstva financija i središnje banke i, konkretnije, na način na koji se upravlja računima na koje se uplaćuje financijska pomoć EU-a. Posebna se pozornost posvećuje funkcioniranju institucija za vanjsku reviziju, njihovoj neovisnosti, programima rada i djelotvornosti njihovih provjera. Osim toga, preispituju se postupci javne nabave na središnjoj razini.

Operativna procjena upravnih postupaka i financijskih kanala u Ukrajini provedena je 2022., prije uvođenja izvanredne makrofinancijske pomoći (2022.), makrofinancijske pomoći + (2023.) i makrofinancijske pomoći iz ubrzanja izvanrednih prihoda (2024 – 2025.). Zaključeno je da je od posljednje procjene iz 2018. ostvaren znatan napredak u jačanju sustava upravljanja javnim financijama i drugih financijskih kanala. Istaknuta je i stalna predanost ukrajinskih nadležnih tijela kontinuiranom poboljšanju. U procjeni je istaknuto da treba dati prednost reformama upravljanja javnim financijama u ključnim područjima te su preporučene daljnje mjere koje treba provesti nakon poboljšanja sigurnosne situacije, imajući u vidu predstojeće opsežne radove na obnovi.

Budući da se očekuje pokretanje novog programa makrofinancijske pomoći Ukrajini, Komisija je početkom 2026. pokrenula novu operativnu procjenu upravnih postupaka i financijskih kanala u toj zemlji. U procjeni je zaključeno da su se ukrajinski sustavi upravljanja javnim financijama i drugi financijski kanali znatno poboljšali od procjene iz 2022. S jedne strane, pohvaljeni su kontinuirani fokus i predanost vlade unatoč dugotrajnom ratu i pogoršanju uvjeta u zemlji te se navode brojni dokazi koji upućuju na to da je provedeno ili se provodi više reformi za rješavanje najvažnijih regulatornih pitanja. S druge strane, u procjeni je istaknuto da će mnoge regulatorne reforme biti potrebno testirati u praksi te da će nadležna tijela morati usmjeriti pozornost na nekoliko kritičnih područja nakon ponovne uspostave normalnog stanja u Ukrajini.

Operativna procjena za Sjevernu Makedoniju provedena je 2023. prije pokretanja programa makrofinancijske pomoći. U procjeni je utvrđeno da su financijski kanali i postupci u toj zemlji zadovoljavajući te da je njezin sustav upravljanja javnim financijama općenito stabilan, pri čemu je istaknut znatan napredak koji je ostvaren u posljednje vrijeme.

Operativne procjene za Egipat i Jordan provedene su 2024. u okviru pripreme za njihove programe makrofinancijske pomoći. U procjeni za Egipat utvrđeno je da su nadležna tijela ostvarila znatan napredak, među ostalim tako što su uvela novo zakonodavstvo kojim se uređuju upravljanje javnim financijama i poslovanje banaka, te je zaključeno da su okvir upravljanja javnim financijama i financijski kanali primjereni za makrofinancijsku pomoć uz uvjet da se nastave provoditi reforme.

Operativna procjena za Jordan bila je druga takva procjena od 2020. i potvrdila je napredak u poboljšanju sustava upravljanja javnim financijama i učinkovitosti javne potrošnje. Međutim, utvrđene su i određene poteškoće, kao što su ograničena neovisnost i transparentnost Ureda za reviziju, nedovoljna iskorištenost Odbora za razmatranje pritužbi u području nabave i nedovoljno razvijeno sekundarno tržište državnih vrijednosnih papira. Unatoč tim problemima u procjeni je zaključeno da su upravni postupci i financijski kanali

u Jordanu čvrst temelj za provedbu programa makrofinancijske pomoći. Neki od utvrđenih nedostataka uzeti su u obzir u oblikovanju uvjeta politike za predmetne programe¹³.

3.2. Evaluacije

Komisija u skladu s Financijskom uredbom i odgovarajućim odlukama o makrofinancijskoj pomoći sustavno provodi *ex post* evaluacije po dovršetku programa makrofinancijske pomoći. Svrha je tih evaluacija analizirati učinak makrofinancijske pomoći na gospodarstvo zemlje korisnice, posebno na održivost njezine inozemne pozicije, i procijeniti dodanu vrijednost intervencije EU-a.

Komisija je u siječnju 2025. objavila zajedničku *ex post* evaluaciju programa makrofinancijske pomoći za tri zemlje istočnog susjedstva (Moldovu, Gruziju i Ukrajinu) u razdoblju 2017. – 2020. Rezultati evaluacija pokazali su da su programi pozitivno utjecali na održivost duga i makroekonomsku stabilizaciju sve tri zemlje. To je bilo posebno važno za Ukrajinu zbog većeg opsega programa i složenije gospodarske situacije te zemlje. U evaluaciji je zaključeno i da su ta tri programa uspješno potaknula pozitivne promjene u više važnih područja reformi, uključujući upravljanje i borbu protiv korupcije, te da su bili usklađeni sa širim okvirom politike EU-a, reformskim planovima nadležnih tijela i programima drugih donatora.

Komisija je u prosincu 2025. objavila *ex post* evaluaciju programa makrofinancijske pomoći zbog bolesti COVID-19 za 10 partnerskih zemalja (2020. – 2022.). U evaluaciji je ocijenjen paket makrofinancijske pomoći u iznosu od 3 milijarde EUR odobren 2020. partnerima u regijama istočnog susjedstva, zapadnog Balkana i južnog susjedstva kako bi se ublažio gospodarski učinak pandemije bolesti COVID-19. U evaluaciji je zaključeno da je paket bio pravodoban, dobro usmjeren i vrlo relevantan odgovor na dotad nezabilježen gospodarski šok koji je uzrokovala pandemija bolesti COVID-19. Instrument je uspješno pružio brz i učinkovit odgovor na sustavan vanjski šok koji je istodobno pogodio više zemalja, a pritom nisu ugroženi kvaliteta intervencije u obliku makrofinancijske pomoći, napredak u reformama za poboljšanje makroekonomskog upravljanja ni gospodarsko upravljanje i transparentnost. Potaknuo je i održivi rast i ispunjenje s tim povezanih uvjeta politike.

Komisija je 2025. pokrenula *ex post* evaluaciju četiri programa makrofinancijske pomoći Ukrajini provedena 2022. i 2023. koji su predstavljali znatan doprinos financiranju njezinih neposrednih potreba za financiranjem s obzirom na agresivni rat Rusije (program hitne makrofinancijske pomoći u iznosu od 1,2 milijarde EUR, prvi i drugi program izvanredne makrofinancijske pomoći u iznosu od 6 milijardi EUR i program makrofinancijske pomoći + u iznosu od 18 milijardi EUR). U evaluaciji će se u obzir uzeti izvanredne okolnosti zemlje koja se brani od agresivnog rata i hitnost potreba za financiranjem te posljedične posebnosti programa.

¹³ Operativna procjena pomogla je u oblikovanju nekoliko mjera pri izradi memoranduma o razumijevanju za četvrti program makrofinancijske pomoći Jordanu, uključujući: (i) obvezu podnošenja godišnjeg izvješća o nabavi sa sažetkom pritužbi povezanih s nabavom i ishoda postupaka za rješavanje sporova, (ii) jačanje neovisnosti Ureda za reviziju postupnim povlačenjem iz aktivnosti *ex ante* revizije u jedinicama za unutarnju kontrolu i (iii) znatno širenje obuhvata godišnjeg izvješća Ureda za reviziju, počevši s izdanjem koje obuhvaća aktivnosti provedene 2025.

4. OPĆI RAZVOJ INSTRUMENTA MAKROFINANCIJSKE POMOĆI

4.1 *Funkcioniranje instrumenta makrofinancijske pomoći*

U Zajedničkoj izjavi Europskog parlamenta i Vijeća o makrofinancijskoj pomoći iz 2013.¹⁴ opisuje se makroekonomska i financijska narav te pomoći i navodi se da bi ona trebala biti usmjerena na „ponovnu uspostavu održivog stanja na području vanjskog financiranja u trećim zemljama i teritorijima koji ispunjavaju uvjete i koji se suočavaju s poteškoćama na području vanjskog financiranja”. Stoga se makrofinancijska pomoć, kao instrument za hitne slučajeve, mora mobilizirati djelotvorno i pravodobno. Donošenje odluka u redovnom zakonodavnom postupku često se smatra prilično dugotrajnim, što je znatno opterećenje za instrument odgovora na krizne situacije kojim bi trebalo brzo reagirati na krizu platne bilance.

Međutim, u iznimnim okolnostima povezanim s krizom uzrokovanom pandemijom bolesti COVID-19 i agresivnim ratom Rusije protiv Ukrajine relevantni paketi makrofinancijske pomoći doneseni su brzo jer su sve institucije u cijelosti iskoristile dostupne fleksibilnosti u postupcima. U tim su slučajevima Europski parlament i Vijeće odlučili provesti postojeće hitne postupke koji su omogućili donošenje odluka u roku od mjesec dana nakon što je Komisija podnijela prijedloge. Europski parlament pozvao se na članak 163. svojeg Poslovnika kako bi mogao brzo razmotriti zakonodavni prijedlog i donijeti ga izravno na plenarnoj sjednici, čime se pojednostavnjuje postupak savjetovanja s odborima.

U poslovnicima Europskog parlamenta i Vijeća predviđeni su hitni postupci koji omogućuju brzo donošenje odluka u izvanrednim situacijama. Standardni postupak znatno je dulji, što je vidljivo iz primjera Komisijina prijedloga četvrtog programa makrofinancijske pomoći za Jordan iz travnja 2024., koji su suzakonodavci odobrili u travnju 2025. Do takvog je vremenskog okvira djelomično došlo zbog izbora za Europski parlament u lipnju 2024., nakon kojih je bilo potrebno ponovno uspostaviti njegove odbore. S druge strane, peti program makrofinancijske pomoći za Jordan donesen je mnogo brže, odnosno Komisija je podnijela prijedlog u kolovozu 2025., a suzakonodavci su ga odobrili u siječnju 2026. Kad je riječ o Egiptu, zbog hitne potrebe za pružanjem potpore u drugoj polovini 2024. Komisija je u ožujku 2024. iznimno predložila prvi hitni kratkoročni program makrofinancijske pomoći na temelju članka 213. UFEU-a (koji se primjenjuje u slučajevima u kojima je potrebna hitna financijska pomoć i koju Vijeće može odobriti samo). Međutim, Komisija je predložila da se većina potpore isplati u okviru drugog, srednjoročnog programa makrofinancijske pomoći na koji će se primijeniti uobičajeni postupci iz članka 212. UFEU-a (u kojima će sudjelovati oba suzakonodavca).

S obzirom na to važno je napomenuti da je pojednostavnjeni postupak donošenja odluke Europskog parlamenta izmijenjen. Za razliku od hitnog postupka, u okviru pojednostavnjenog postupka nije potreban zahtjev predsjednika da bi se prijedlog smatrao hitnim te se tako pojednostavnjuje donošenje odluke jer je za odobrenje potrebno manje koraka u odnosu na standardni postupak. Taj postupak još nije primijenjen na tekuće programe makrofinancijske pomoći, ali bi se mogao dobro uklopiti u kontekst hitnosti

¹⁴ Odluka br. 778/2013/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 12. kolovoza 2013. o pružanju dodatne makrofinancijske pomoći Gruziji, SL L 218, 14.8.2013., str. 15.

makrofinancijske pomoći i dobrodošao je korak prema potencijalnom povećanju učinkovitosti redovnih programa.

4.2 Makrofinancijska pomoć u višegodišnjem financijskom okviru za razdoblje 2021. – 2027.

Razdoblje trenutnog višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) obilježeno je brojnim krizama, ozbiljnim geopolitičkim napetostima i nesigurnošću u partnerskim zemljama EU-a koja je dodatno pogoršala strukturne slabosti u njihovim gospodarstvima. Uzroci su, kronološkim redoslijedom, gospodarske posljedice pandemije bolesti COVID-19, agresivni rat Rusije protiv Ukrajine te odnedavno i eskalacija sukoba na Bliskom istoku. U tom kontekstu posljednjih je godina primjetna velika potreba za makrofinancijskom pomoći, koja je postala važan temelj odgovora EU-a na makroekonomsku nestabilnost u susjedstvu (uključujući zemlje kandidatkinje) i kojom se dopunjuju vanjske politike EU-a i pomaže partnerskim zemljama u provedbi bitnih reformi. S obzirom na kontinuirano složene globalne izgleda vrlo je vjerojatno da će EU i sljedećih godina trebati pružati makrofinancijsku pomoć.

Zajmovi u okviru makrofinancijske pomoći pokriveni su Jamstvom za vanjsko djelovanje na temelju Uredbe (EU) 2021/947¹⁵ (Uredba o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa), s jednakom stopom rezervacija od 9 % na razini portfelja kao u prethodnim VFO-ima. Imajući u vidu izvanredne okolnosti kreditiranja zemlje u ratu, na početku bez potpore programa isplate MMF-a, stopa rezervacija za Ukrajinu utvrđena je na 70 %, počevši od izvanredne makrofinancijske pomoći odobrene 2022.

Ukupna proračunska sredstva prvotno predviđena za izdvajanje rezervacija za zajmove u okviru makrofinancijske pomoći u trenutnom VFO-u utvrđena su u iznosu od oko 1 milijarde EUR, što znači da su zajmovi iznosili 11 milijardi EUR. S obzirom na znatnu potporu EU-a Ukrajini u obliku makrofinancijske pomoći 2022., veću stopu rezervacija i sve veće napetosti na Bliskom istoku, više od dvije trećine namjenskih rezervacija iskorišteno je do kraja 2023. Nakon preispitivanja VFO-a u sredini programskog razdoblja odlučeno je da će se proračunska sredstva za izdvajanje rezervacija za zajmove u okviru makrofinancijske pomoći povećati za 180 milijuna EUR. To je omogućilo mobilizaciju dostatnih sredstava za financiranje kratkoročnog programa makrofinancijske pomoći Egiptu u iznosu do 1 milijarde EUR i redovnog programa makrofinancijske pomoći Egiptu u iznosu do 4 milijarde EUR, koji su suzakonodavci odobrili u travnju 2025., pri čemu je ostalo prostora i za druge programe makrofinancijske pomoći do kraja 2027. (vidjeti odjeljak 5. za popis programa makrofinancijske pomoći koji se financiraju od 2021. do 2027.).

Budući da su krize po prirodi nepredvidljive, važno je osigurati dovoljno proračunskih sredstava za moguće buduće programe makrofinancijske pomoći u preostale dvije godine trenutnog VFO-a (2026. – 2027.). Proračunskim sredstvima dostupnima na datum podnošenja izvješća mogli bi se pokriti zajmovi u iznosu do 2,2 milijarde EUR po standardnoj stopi rezervacija od 9 %. Zajmovi odobreni Ukrajini u okviru programa

¹⁵ Uredba (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. lipnja 2021. o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa, SL L 209, 14.6.2021., str. 1.

makrofinancijske pomoći + (18 milijardi EUR) i zajam u okviru makrofinancijske pomoći iz ubrzanja izvanrednih prihoda (18,1 milijarda EUR) osigurani su prostorom do gornje granice vlastitih sredstava i za njih nisu predviđene *ex ante* rezervacije. Kao zaštitni mehanizam predviđena je mogućnost da se od država članica zatraže dodatna vlastita sredstva nakon što se iscrpe sve druge mogućnosti iz postojećeg proračunskog okvira. Kad je riječ o programima makrofinancijske pomoći iz ubrzanja izvanrednih prihoda, veliku financijsku potporu predstavlja mogućnost otplate zajmova (uključujući kamate i sve druge troškove povezane sa zajmom) iz izvanrednih prihoda od imobilizirane imovine Središnje banke Rusije.

4.3 Makrofinancijska pomoć iz prijedloga Komisije za sljedeći višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2028. – 2034.

Komisija je 16. srpnja i 3. rujna 2025. predstavila svoje prijedloge za sljedeći višegodišnji financijski okvir, uključujući prijedlog o uspostavi Globalne Europe¹⁶, glavnog financijskog instrumenta za vanjsko djelovanje. Za taj instrument predložen je proračun od 200 milijardi EUR, a njegov je cilj poduprijeti proširenje EU-a, surađivati sa susjedstvom, održavati međunarodna partnerstva i pružati humanitarnu pomoć. Osim toga, radi daljnjeg pružanja nepokolebljive potpore EU-a Ukrajini u razdoblju 2028. – 2034. za nju bi se moglo mobilizirati dodatnih 100 milijardi EUR.

U okviru instrumenta Globalna Europa financijski instrumenti, proračunska jamstva i zajmovi iz proračuna EU-a šire će se primjenjivati kako bi se povećao učinak poluge za financiranje mjera u partnerskim zemljama. U skladu s Prijedlogom iz proračuna za instrument Globalna Europa izdvojile bi se rezervacije za zajmove u okviru makrofinancijske pomoći, ali upravljanje programima makrofinancijske pomoći ovisilo bi o pojedinom slučaju, kao što je trenutačno utvrđeno u Uredbi o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju. Time bi se očuvala trenutačna međuinstitucijska ravnoteža u donošenju odluka o makrofinancijskoj pomoći, u skladu sa Zajedničkom izjavom Europskog parlamenta i Vijeća iz 2013. Makrofinancijska pomoć i dalje bi bila dostupna, ali uz predložene zajmove koji se temelje na politikama kao dopunski instrument u okviru paketa instrumenata za vanjsko financiranje, što bi EU-u omogućilo da nastavi odgovarati na krize platne bilance u partnerskim zemljama u suradnji s MMF-om.

Započeli su pregovori o sljedećem VFO-u, a Europski parlament i Vijeće utvrđuju svoja stajališta.

5 POGLED U BUDUĆNOST – PROGRAMI MAKROFINANCIJSKE POMOĆI I PRORAČUNSKO STANJE U 2026.

Budući da se makrofinancijska pomoć ne može programirati i mobilizira se u kriznim okolnostima, teško je točno predvidjeti buduće programe do kraja trenutačnog VFO-a. Zbog toga se u ovom odjeljku opisuju programi koji su već odobreni 2026. i navode se potencijalni budući programi, pri čemu se naglašavaju brze promjene geopolitičkog okruženja.

16 Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Globalne Europe, COM(2025) 551 final.

Agresivni rat Rusije protiv Ukrajine u istočnom susjedstvu i dalje znatno utječe na gospodarstvo u regiji. Najizloženije su Ukrajina i Moldova. Obje zemlje i dalje ovise o izdašnoj međunarodnoj pomoći, kojoj EU uvelike doprinosi.

S obzirom na nastavak agresivnog rata Rusije i posljedične znatne i trajne potrebe za financiranjem i obrambene potrebe Ukrajine čelnici EU-a postigli su 18. prosinca 2025.¹⁷ dogovor o pružanju novog zajma za potporu ograničene naplate u iznosu od 90 milijardi EUR za 2026. i 2027., koji se financira zaduživanjem EU-a na tržištima kapitala koje će se osigurati prostorom u proračunu EU-a. Zajam će se trebati otplatiti tek nakon što Ukrajina primi reparaciju, a zbog mobilizacije proračunskog jamstva EU-a u okviru pojačane suradnje financijske obveze država članica koje ne sudjeluju u suradnji (Češka, Mađarska i Slovačka) ostaju nepromijenjene.

Komisija je na temelju tog političkog dogovora 14. siječnja 2026. donijela zakonodavni paket koji sadržava Prijedlog uredbe o uspostavi zajma za potporu Ukrajini i izmjene Uredbe o višegodišnjem financijskom okviru i Uredbe o Instrumentu za Ukrajinu. Suzakonodavci su taj paket za uspostavu zajma za potporu Ukrajini donijeli u razdoblju od veljače do travnja 2026.¹⁸ Na temelju novog okvira za potporu osigurat će se znatna proračunska pomoć u vrijednosti od približno trećine iznosa zajma za potporu Ukrajini kombinacijom instrumenata, uključujući makrofinancijsku pomoć te financijska sredstva iz Instrumenta za Ukrajinu i dijela zajma za potporu Ukrajini predviđenog za obranu.

Makrofinancijska pomoć služit će prije svega za poboljšanje mobilizacije domaćih prihoda te održivosti i kvalitete javnih rashoda. Nastojat će se postići komplementarnost s novim programom MMF-a i pokušati otkloniti temeljni uzroci korupcije u javnim financijama. Osim programima makrofinancijske pomoći Instrument EU-a za Ukrajinu u vrijednosti od 50 milijardi EUR (2024. – 2027.), čiji je cilj poduprijeti ključne strukturne reforme na putu Ukrajine prema pristupanju EU-u, dopunit će se zajmom za potporu Ukrajini.

Osim toga, Planom rasta za Moldovu u vrijednosti do 1,9 milijardi EUR u razdoblju od 2025. do 2027. nastoji se poduprijeti gospodarska konvergencija te zemlje s EU-om i približiti je članstvu u EU-u ubrzavanjem provedbe reformi i poboljšanjem pristupa Moldove jedinstvenom tržištu EU-a.

U južnom je susjedstvu Tunis u studenom 2022. zatražio makrofinancijsku pomoć u iznosu od 1,2 milijarde EUR za podmirenje svojih potreba za financiranjem zbog pogoršanja globalnog okruženja i visokih cijena robe na međunarodnoj razini. To je uslijedilo nakon što je u listopadu 2022. postignut dogovor na tehničkoj razini s MMF-om o novom proširenom instrumentu za financiranje (četiri godine, 1,9 milijardi USD). Međutim, Odbor MMF-a nije odobrio program jer Tunis nije proveo prethodne mjere, posebno reformu subvencija za gorivo. Nakon što je predsjednik Tunisa u ožujku 2023. izrazio protivljenje programu MMF-a, kontakt s MMF-om sveden je na minimum, a obustavljen je i nadzor na temelju članka IV. U međuvremenu se zahvaljujući uspješnom sektoru

¹⁷ Zaključci Europskog vijeća od 18. prosinca 2025.

¹⁸ Uredba (EU) 2026/467 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. veljače 2026. o provedbi pojačane suradnje radi uspostave zajma za potporu Ukrajini za 2026. i 2027., SL L, 2026/467, 26.2.2026.; Uredba (EU) 2026/468 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. veljače 2026. o izmjeni Uredbe (EU) 2024/792 o uspostavi Instrumenta za Ukrajinu, SL L, 2026/468, 26.2.2026.; Uredba Vijeća (EU) 2026/469 od 23. travnja 2026. o izmjeni Uredbe (EU, Euratom) 2020/2093 kojom se utvrđuje višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027., SL L, 2026/469, 23.4.2026.

turizma i stalnim novčanim doznakama pritisak na vanjsko financiranje Tunisa privremeno smanjio. Komisija je, ovisno o pomnoj procjeni preduvjeta za makrofinancijsku pomoć i potreba Tunisa za vanjskim financiranjem, spremna pripremiti prijedlog novog programa makrofinancijske pomoći nakon uspostave programa MMF-a koji potvrđuje spremnost te zemlje da pokuša otkloniti glavne uzroke pritiska na vanjsko financiranje. To je potvrđeno i u okviru sveobuhvatnog partnerstva između EU-a i Tunisa dogovorenog u srpnju 2023., ali napomenuto je i da će to iziskivati opsežnu i odlučnu provedbu dodatnih reformi.

Libanon je u travnju 2022. postigao dogovor na tehničkoj razini s MMF-om (četiri godine, 3 milijarde USD), ali je dosad u provedbi brojnih prethodnih mjera ostvario tek ograničen napredak. Otad se njegov BDP nastavio smanjivati, brojne javne institucije prestale su funkcionirati, a valuta je drastično izgubila na vrijednosti, što je dovelo do opće dolarizacije libanonskog gospodarstva. Libanonski je parlament u siječnju 2025. izabrao predsjednika, a nekoliko dana poslije imenovan je novi predsjednik vlade, čime je nakon više od pet godina okončan politički zastoj i stvoreni su uvjeti u kojima bi se mogle pokrenuti reforme i ponovno uspostaviti suradnja s MMF-om. Nova je vlada u ožujku 2025. službeno zatražila novi program MMF-a, što bi mogao biti pozitivan korak u suzbijanju gospodarske krize uz međunarodnu pomoć i opsežne reforme. Otad je vlada ostvarila određeni napredak u ključnim reformama, među ostalim donošenjem zakonodavstva kojim bi se djelomično riješila kriza bankarskog sektora. Takve su reforme preduvjet za uspostavu novog programa MMF-a. Međutim, do travnja 2026. parlament još nije donio najvažnije zakone ili ih je trebao ponovno razmotriti jer temeljni zahtjevi MMF-a nisu u potpunosti ispunjeni. Iako odgoda sljedećih izbora za dvije godine može doprinijeti daljnjem napretku u donošenju tih zakona, nedavno ponovno izbijanje sukoba u zemlji i regiji dodatni je problem za provedbu gospodarskih reformi. Komisija je programom makrofinancijske pomoći spremna poduprijeti sveobuhvatan program reformi nakon što se ispune preduvjeti (uključujući uspješnu provedbu ažuriranog programa isplate MMF-a).

Komisija je spremna razmotriti buduće zahtjeve za makrofinancijsku pomoć i prema potrebi predložiti nove i/ili dodatne programe za partnere koji ispune uvjete.

U tablici 1 prikazan je pregled preuzetih obveza i isplata bespovratnih sredstava u okviru makrofinancijske pomoći te isplata zajmova u okviru makrofinancijske pomoći za 2023., 2024., 2025. i (okvirno) za 2026.

Tablica 1: Preuzete obveze i isplate bespovratnih sredstava u okviru makrofinancijske pomoći te isplate zajmova u okviru makrofinancijske pomoći u razdoblju 2023. – 2026. (u EUR)¹⁹

	2023.	2024.	2025.	2026.
Odobrena sredstva za preuzete obveze za bespovratna sredstva u proračunu	45 423 330	57 367 177	59 267 773	61 511 946
Operativne procjene, <i>ex post</i> evaluacije	350 000	619 440	331 775	750 000
Ostali mogući programi makrofinancijske pomoći	45 073 330	56 747 737	58 935 998	60 761 946
Preuzete obveze, ukupno	45 423 330	57 367 177	59 267 773	—
Odobrena sredstva za isplatu bespovratnih sredstava u proračunu	39 880 000	57 367 177	59 267 773	61 511 946
Operativne procjene, <i>ex post</i> evaluacije	329 765	749 270	331 775	750 000
Program makrofinancijske pomoći Moldovi (Odluka (EU) 2022/563) (dovršen)	10 000 000	5 000 000	—	—
Program makrofinancijske pomoći Moldovi (dodatna sredstva) (Odluka (EU) 2023/1165) (dovršen)	22 500 000	22 500 000	—	—
Ostali mogući programi makrofinancijske pomoći	—	—	—	60 761 946
Plaćanja, ukupno	32 829 765	28 249 270	331 775	61 511 946
Neiskorištena sredstva za isplate bespovratnih sredstava	7 050 235	29 117 907	58 935 998	—
Isplate zajmova u okviru makrofinancijske pomoći		—	—	—
Treći program makrofinancijske pomoći Jordanu (dovršen)	200 000 000	—	—	—
Program makrofinancijske pomoći Moldovi (dovršen)	40 000 000	45 000 000	—	—
Program hitne makrofinancijske pomoći Ukrajini (dovršen)	—	—	—	—
Program izvanredne makrofinancijske pomoći Ukrajini (dovršen)	—	—	—	—
Dodatna sredstva za program makrofinancijske pomoći Moldovi (dovršen)	50 000 000	50 000 000	—	—
Program makrofinancijske pomoći + Ukrajini (dovršen)	18 000 000 000	—	—	—
Program makrofinancijske pomoći Sjevernoj Makedoniji	—	50 000 000	—	—
Kratkoročni program makrofinancijske pomoći Egiptu (dovršen)	—	1 000 000 000	—	—
Redovni program makrofinancijske pomoći Egiptu	—	—	—	1 000 000 000
Program makrofinancijske pomoći Ukrajini iz ubrzanja izvanrednih prihoda (dovršen)	—	—	18 115 700 000	—
Četvrti program makrofinancijske pomoći Jordanu	—	—	250 000 000	—
Isplate svih zajmova u okviru makrofinancijske pomoći, ukupno	18 290 000 000	1 145 000 000	18 365 700 000	1 000 000 000

¹⁹ U tablici nisu uzeti u obzir prijedlozi za nove programe makrofinancijske pomoći podneseni nakon prosinca 2025.